

פרשת כי תבוא

הפרשה במבט רחב

הרב יואב אוריאל

הברכה האחרונה

בסוף ימי משה כורת הקב"ה ברית עם ישראל, ובמסגרתה מוצבים מולם ברכות וקללות. מלכתחילה משה מודיע שהברכות יבואו על ישראל במידה וילכו בדרך ה' (כח, א-ב): "וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר לְעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם וּנְתַתְנָה ה' אֱלֹהֶיךָ עִלְיוֹן עַל כָּל גּוֹי הָאָרֶץ. וּבָאוּ עִלְיֶךָ כָּל הַבְּרָכּוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁיִגְךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ". ובעקבות התנאי הזה, מונה משה את רשימת הברכות הטובות.

אך באופן מפתיע, בסוף רצף הברכות, מופיעה חזרה שנראית מיותרת על התנאי הראשוני (יג-יד): "וּנְתַתְנָה ה' לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב, וְהָיִיתָ רֶק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי תִשְׁמַע אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לְשָׁמֵר וְלְעֲשׂוֹת. וְלֹא תִסּוּר מִכָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ אֶתְכֶם הַיּוֹם וְשָׂמְאוּל לְלַכֵּת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרַי לְעַבְדָּם".

לשם מה יש צורך לחזור פעם נוספת על האמירה שהברכות יבואו רק אם ישראל לא יסורו מדרך ה'? מפרשים שונים עמדו על כך שהפסוק האחרון של הברכות אינו תנאי, אלא הוא הבטחה. כלומר המילים "וְלֹא תִסּוּר מִכָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ אֶתְכֶם..." הן הבטחה: אתם תגיעו למצב כה עליון עד שלא תסורו יותר מדרך ה'. כאן, בסוף הברכות ישנה בשורה נפלאה:

בנקודה זו עם ישראל מוקפץ ומועלה אל מעבר למשוואה הראשונית של הברכות והקללות. הרי גם במצב בו ישראל ימצאו את עצמם בדרך הטוב והברכות יבואו עליהם, הם תמיד תמיד ישארו בחשש: אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ותמיד יש סיכון שהיצר יפתה אותם ויעביר אותם מדרך הטוב אל דרך הרע.

מבחינה מסוימת הברכה לעולם לא תהיה שלימה כל עוד ישראל לא יצאו מגדר הסכנה לעבור ממנה אל הקללה. על כן, האחרונה שבברכות משה באה לבשר לישראל

שבסוף דרך הברכות מחכה להם ההגנה מפני החטא. כך כתב הנצי"ב (העמק דבר): "ואם היה המקרא הזה לתנאי הוא תמוה, מאחר שתולה התנאי גם בדקדוקי המצוה, למה זה תולה עוד בעבודה זרה? אלא אין המקרא לתנאי... אלא ברכה והבטחה אשר תצליח לכיין את האמת בדקדוקי מצות, ועוד תצליח שלא להיות נפתה לעבודת כוכבים, אף על גב שיצרה רבה כידוע מה שהיה בבית ראשון...".

ובדרך זו פירש הריקאנטי: "ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום וימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם" – השכינה אומרת שלא נסור ממצות השם הגדול יתעלה".

בפירוש המשך חכמה הוכיח מדברי הגמרא שהפסוק האחרון של הברכות הוא ברכה ולא תנאי: "בגמרא בבא בתרא (פח): 'בוא וראה שלא כמידת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, הקדוש ברוך הוא ברך את ישראל [בפרשת בחוקותי] בעשרים ושתיים וקללן בשמונה... ואילו משה רבינו ברכן בשמונה וקללן בעשרים ושתיים: ברכן בשמונה מ'והיה אם שמוע תשמע ועד "לעבדם" (פסוק יד)... ותמוה, הא זה תנאי הברכה: 'כי תשמע וכו' ולא תסור' [-כלומר מדוע הגמרא מונה בתוך מנין הברכות את התנאי המופיע בסופן?]. ונראה ברור דהך "ולא תסור" הוא ברכה על ביטול עבודה זרה, היינו "יצרא דעבודה זרה". וזה הכל בארץ ישראל, וכמו שאמר (לעיל פסוק יא) "והותירך ה' וכו' על האדמה" וכו', וכמו דאמר בגמרא ערכין דף לב, ב על אנשי כנסת הגדולה: בשלמא משה (לא בעא רחמי) דלא הוה ליה זכותא דארעא ישראל (אלא יהושע דהוה ליה זכותא דארץ ישראל אמאי לא ליבעי רחמי)...".

וכבר הרמב"ן פירש באופן זה בהשגותיו לספר המצוות לרמב"ם (שורש ד): "אבל הנראה אלי שאין זה לאו אלא הוא הבטחה מן הברכות - נמשך אחר הכתוב למעלה:

אישיות, של שדה הנפש, גם בהם ישנה חשיבות לכותרת. בשנה חדשה, ביוזמה חדשה, יש משמעות עצומה לראשית, ליום הראשון, למעשה הראשון, לכותרת. אין זה קישוט או הצגה, זו הצבת עמדה כנקודת מוצא הנותנת הגדרה לכל ההמשך. כאשר המילה הראשונה שאדם אומר בבוקר היא 'מודה', הוא מתחיל את היום בגישה של הכרת תודה, ויש לכך השפעה מכרעת על כל המשך היום.

ההשתחויה

מביא הביכורים מניפס יחד עם הכהן לפני ה' ומתאר את סיפור תולדות האומה: "אֲרָמִי אֲבָד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם... אחרי התנופה והאמירה יש להניח את הביכורים ליד המזבח, ובסוף ישנה מצוה מיוחדת: "וְהִנַּחְתָּ לְפָנַי ה' אֶלֶּהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לְפָנַי ה' אֶלֶּהֶיךָ" – בשיאו של מעמד הביכורים, אחרי התנופה, ההנחה והאמירה, מצווה האדם להשתחוות. ומתוך כך, מגיעים ל "וְשִׁמַּחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֶלֶּהֶיךָ". ההשתחויה מופיעה כאן כפסגת סדר הבאת הביכורים. ננסה לברר את משמעותה. "וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוָה אֲלֵיכֶם" בדברי הרב קוק ב'עולת ראי' (א, עמ' פח), אפשר למצוא שלוש מדרגות בהשתחויה. ברובד ראשון יש בה התבטלות החומר כלפי הקודש, לכופף את הגוף כלפי הרוח, להביע את האמת עד כמה החוסן הפיזי הוא כאין וכאפס לעומת הנצח האלהי השמימי. רובד זה מקבל ביטוי בדברי אברהם אבינו: "שָׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וְנִשְׁוָה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוָה אֲלֵיכֶם". יש מי שנשאר עם החומר, עם החומר, ויש מי שהולך להשתחוות. הבאת הביכורים, השפעה החומרי למקדש, יש בה הצהרת כפיפות החומר לרוח. לכן, ההמשך הטבעי בפסוקים הוא: "וְשִׁמַּחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב... אֶתָּה וְהַלְוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ". מי שמבטל את חומרנותו, יקל עליו לתת מהחומר, מהיבול, ללוי ולגר, לאנשים שזקוקים לו.

להשתחוות – כלפי המלך

מעבר להפגנת כפיפות החומר כלפי הרוח, להשתחויה יש ממד נוסף. האדם הפשוט מכפיף ומשייך את כל הרצונות, המחשבות, התוכניות והיעדים שלו למערכת כללית ורחבה יותר – למלכות. אלא שהמלכות בישראל מיוסדת כולה על סוד גדול. גם כשהיא בשיא שלמותה ותפארתה, בשיא עוצמתה בכל הזמנים כבימי שלמה, היא נקראת בפי חכמי הסוד: "קיימא סיהרא באשלמותא". גם כשהירח בשלמותו ומאיר במלוא עוצמתו, אורו אינו נובע ממנו אלא מגיע מהשמש המסתתרת מאחוריו. כך גם

'ונתן ה' לראש ולא לזנב והיית רק למעלה כי תשמע אל מצות ה' אלהיך לשמור לעשות ולא תסור מכל הדברים'. יאמר כי יתברך בכל הברכות בהיותו שומע לעשות המצות ושלא יסור מכל הדברים אשר צוה האלהים יתברך ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם כלומר שלא יטה לבבו לעבודה זרה כלל כי עמה אין תועלת במצות כולן".

נמצא שבסוף הברכות מופיע יעוד נפלא אשר מרים לגובה חדש את המשמעות של הברכות כולן: לאורך כל חומש דברים משה מזהיר את ישראל מפני הנטיה אל האלילים בארץ. הוא מזכיר להם שהם עם קשי עורף, ושהם בסיכון עצום וקבוע ליטות אחרי האלוהים האחרים. ההתראות הללו עלולות להפיל את הרוח מראש מרוב חשש הנפילה. אך כאן, בחתימת המסלול הנישא של הברכות מופיע היעוד הגדול: כאשר עם ישראל ילך בדרך ה' הקב"ה יעקור מליבו את יצר העבודה הזרה, והוא יהפוך למוגן באופן קבוע מפני פגעי האלילים.

זוהי ברכה בלתי נתפסת משום שיצר העבודה זרה היה לאורך אלפי שנים היצר המקיף והחזק ביותר שנמצא. האלילות סיפקה את ההסבר לכל דבר שחי ולכל אירוע שקורה, בדומה למדע היום. היא גם היתה הדבר שבשבילו כל בני האדם קמו בבוקר. הפולחנים השונים סיפקו לבני האדם משמעות, תקווה ופשר לחיים. לכן היה קשה כל כך לעם ישראל ללכת נגד כל תפיסת העולם של האנושות ולהתנתק מן האלילות. אך כאן, באחרית הברכות, מבשר ה' לישראל שהמסלול הטוב בו ילכו יביא אותם עד לנקודה של ניצחון סופי ומוחלט על יצר העבודה זרה.

סימן לבנים

הרב אליעזר קשתאל

העקדה והביכורים

הראשית – כותרת החיים

"וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֶלֶּהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וַיְרִשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָּ בָּהּ: וְלִקְחַתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה". את ראשית היבול, את הפרי הראשון, יש להוליך ולייעד אל הקודש – "וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֶלֶּהֶיךָ לְשָׁכַן שְׁמוֹ שָׁם". השאלה מה עושים בפרי הראשון, מה ייעודו, היא המעניקה את הכותרת לכל היבול כולו. כל מפעל הקציר והאסיף שיבוא אחר כך, יעמוד בסימן ה'ראשית', הקודש. מלבד יבול חקלאי, ישנו גם יבול של מעשים, של

מלכות ישראל כפופה למקור כוחה האמיתי, לקב"ה. הגמרא אומרת (ברכות לד ע"א) שכל אדם מישראל משתחוה בברכת אבות ומודים תחילה וסוף, הכהן הגדול משתחוה נוסף על כך בסוף כל ברכה, ואילו כאשר מלך ישראל היה מתפלל תפילת שמונה-עשרה, הוא היה מתכופף בתחילת הברכה הראשונה ולא היה מתרומם עד סוף התפילה. למלך ישראל אין רצונות פרטיים, הוא משמש כגשר בין העם למלכות האמיתית, מלכות ה'! אנו משויכים לממלכה, חיינו גדולים, שייכים הם לתקוות נצח, למגמות חובקות עולם, "ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ו). "התמסרות אל הקדושה האלהית", כך מגדיר הרב קוק (עולת ראייה שם) מהי השתחוויה. התמסרות אל הקדושה, התבטלות אישית הבאה מיסוד קבלת עול מלכות שמים. זו לא התבטלות במובן של אפסיות וחידלון, אלא התבטלות של רוממות, המעניקה לנו שייכות לדבר גדול. "בְּחֻצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפֵר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה'" (תהילים צח, ה), "בראש השנה כל כמה דכייף איניש דעתיה, טפי מעלי" (ראש השנה כו ע"ב). הכפיפות בה מתאפיין השופר של ראש השנה מבטאת את השייכות לה'. "אֲשֶׁרִי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאוֹר פְּנִיָּה יְהַלְכוּ" (תהילים פט, טז), עם שלם שמח כבר בתחילת השנה להתמסר לממלכת ה', לדעת אותה. מוכנים לשעבד את התוכניות הפרטיות שלהם כלפיה, להתכופף לאורה.

"אשר נתת לי"

אך ישנו גם רובד שלישי בהשתחוויה. ההשתחוויה כפי שנעשה בעזרת ה' בבית המקדש, היא מצב בו האדם משתטח וכל אבריו שמוטים. זהו מצב של חוסר תפקוד פיזי. מצב בו האדם כביכול מוותר לחלוטין על כוחות העשייה שלו ורצונותיו. המשתחוה מצהיר שאין לו בכלל רצונות משלו, הוא שמוט על הרצפה, ומי שירים אותו ממנה הוא הצו האלהי בלבד. השורש לכל ההשתחוויות במקדש הוא בעקידת יצחק. אברהם אבינו, הראשון העולה להר המוריה, אומר לנעריו: "וְאֲנִי וְהַנְּעָר נִלְכָּה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוָבָה אֲלֵיכֶם" (בראשית כב, ה). מעניין לשים לב שאברהם מגדיר את העקידה כמעשה של השתחוויה ותו לא. בתפילותינו אנו מזכירים דווקא את ה'עקידה'. אך מדוע? הרי יכולנו להזכיר ביטויים אחרים, כמו "העלאת יצחק לעולה" או "הנפת המאכלת". במקום להזכיר את הרגע הדרמטי ביותר, את אברהם המניף את המאכלת לשחוט את בנו, אנחנו מזכירים את העקידה – קשירת הידיים והרגליים של יצחק. חז"ל מסבירים

יודוי מעשר

המצוה השנייה המוזכרת בפרשה גם היא תלויה בארץ: "כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר אֶת כָּל מַעֲשֵׂר תְבוּאָתְךָ בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנִתְּנָה לְלוֹי לַגֵּר לִיתוּם וְלֹאֲלִמְנָה... וְאִמְרַתְּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נִתְּמִיו לְלוֹי וְלַגֵּר לִיתוּם וְלֹאֲלִמְנָה כְּכֹל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתִי לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי: לֹא אֲכַלְתִּי בְּאֲנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בְּעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נִתְּנִי מִמֶּנּוּ לְמַת שְׂמַעְתִּי בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִי" לאחר שהאדם דאג להפריש מעשר ראשון, מעשר שני ומעשר עני, וכל חובותיו התקיימו, הוא נדרש להצהיר על מעשיו – יודוי מעשרות. מי שמגיע להשתחוויה לפני ה', מרגיש צורך טבעי לפרט ולבדוק שלא רק ה'כותרת' של חייו היא קודש לה', אלא גם הפרטים. זהו הווידוי, המוודא שאכן כל פעולה קטנה בחיים תואמת לרצון האלהי. ביום העשירי, יום המעשר, יום הכיפורים, אנו מפרטים הרבה את מעשינו, עשרה וידויים. "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום

יְקָרָה כִּד אֶתְגַּלִּי, בְּתוֹקֶפָא וּבְגִבּוֹרָתָא:

והלכו גויים לאורך

כח קיבוצי הנובע מתוך קדושה – יהיה משאת נפש של אומות העולם כולם. המקור לתחיית מעיינות החברה האנושית, יהיה מכובד ומפואר הם ישאבו מישראל את הכח.

יש בידינו סם חיים בעד כל העולם במובן הלאומי. זה הענין שהוא כלל מוסכם בתולדה, שאומה מוכרחת למות, ולעבור מן העולם, שהרי כל העמים העתיקים כמעט שעברו ובטלו מן העולם, ואם יש איזה עם קיים מימי קדומים לא עברו עליו סבות של פיזורים, גם לא נתפתח כראוי להשפיע מחוגו על העולם. אבל להיות עם חי ופועל, ואיתן במדה מוצקה עד כדי לנצח כמה משברים, זה לא נראה בעולם חוץ מישראל, ע"י שם ד' הקשור בהם וסם החיים של תורת חיים שבתוכם, וסם חיים זה עתיד לצאת מאתנו על כל העולם, וישמחו וירננו לאומים כי תשפוט עמים מישור ולאומים בארץ תנחם סלה.

(אורות ישראל ה, יד)

כיוון שהקיבוצים האנושים כולם ישאבו מקור חיים מהחינויות הישראלית, יהיה כדאי ו'משתלם' להם לכבד ולפאר את המוקד הזה.

עד תור הגאולה העתידה השפענו על העולם רק לימודי חובות, מוסר וצדק היוצא מדעת אלהים אמת. וחובות אין העולם חפץ לקבל, ואם הוא מקבל נשאר בלב טינא על המעורר הראשי לידיעת החובה, שאינה נותנת להנפש הברברית להתפשט בכל מאוייה. אבל בבא התור של אור העולם להגלות, יודע לעולם, שדרכי החיים של העונג האמיתי אנחנו משפיעים בעולם, את אושר החיים הנותן לו את ערכו, אשר מבלעדו הוא שלול כל ערך. ועונג ואושר זהו דבר השווה לכל, עכ"פ לחשוק בו, ואת המקור המשפיע אושר ועונג מכבדים ומחבבים, וע"כ "יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגויים בכנף איש יהודי".

התפוררות הלאומיות בתקופתינו

העולם המודרני, קידש את הלאומיות והפך אותה למוקד מרכזי בתפיסת עולמו. התחיה הלאומית של אומות העולם לפני כמה שנה כיסתה את העולם בנהרות של

הכיפורים" (משנה תענית ד, ז). יום הווידי הוא יום שמח, יום בו האדם אינו רק נותן כותרת ראשית לחייו, אלא נכנס ויורד לכל הפרטים הקטנים ומוודא את התאמתם למכלול. לאחר הווידי, אנו נושאים תפילה: "השְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבְרַךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ". בתלמוד הירושלמי (מעשר שני ה, ה) נאמר: "עד 'השקיפה' היו אומרין בקול נמוך, מכאן ואילך היו אומרין בקול גבוה". יש עד היום מי שנוהג כך בקריאת התורה. את הווידי אומרים בראה, אך לאחר שמשלימים את הירידה לפרטים, אפשר להגביה את הקול בשמחה.

מבט על ההפטרה

הרב מנחם שחור

ועלייך יזרח ד'

דעיכת הלאומיות באומות ותחייתן בישראל

כי הנה החושך יכסה ארץ

בהפטרת פרשת שופטים, למדנו על מקור הכח הפנימי של ישראל, לעומת מקור הגבורה החיצוני של אומות העולם. בהפטרת פרשת כי תצא, למדנו שכח פנימי זה מתגלה באיטיות ולא במהירות כמו הכוחות הטבעיים. ועסקנו גם בשאלה, מה ניתן לקחת מהכוחות הטבעיים לצורך הצמחת הלאומיות הישראלית. הפטרת פרשת כי תבוא מביאה אותנו אל הרגע בו קורסים הכוחות הלאומיים הטבעיים, ורק האומה אשר אור ד' הוא המחייב אותה, היא מלאת חיים ואור.

ההפטרתינו פותחת בתיאור הפער בין ישראל לאומות העולם:

כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶה אֶרֶץ וְעֶרְפֹל לְאֻמִּים וְעֲלִיךָ יִזְרַח יְקוֹק וּכְבוֹדוֹ עֲלִיךָ יִרְאֶה:

(ישעיהו פרק ס פסוק ב)

תיאור החשיכה החופה את אומות העולם מופיע גם בהקדמות לחג השבועות:

רְבוּתְכֹן מָה חֲשִׁיבָא, קְבֵל הִיא שְׁבַחְתָּא:

רְבוּתָא דִּיעֵבַד לִי, כִּד מְטִיא שְׁעָתָא:

בְּמִיתִי לִי נְהוּרָא, וְתַחֲפִי לְכוּן בְּהָתָא:

דם בשתי מלחמות עולם נוראיות. בעולם הפוסט מודרני –
אנו עדים לתנועה של גלובליזציה ואינדיווידואליזם
המפוררת את היסודות הלאומיים. יש בתהליך זה סוג של
כפרה, תיקון והתנערות מיסודות של רשע עמוק
המונחים בתשתית הלאומיות של אומות העולם, כמו
שכתב הרב זצ"ל כבר בזמן מלחמת העולם הראשונה:

נכתם עון שופכי הדמים, מלכי אדמה הזדים וכל מרגיזי
ארץ. לא יכופר לארץ לדם אשר שופך בה כי אם בדם
שופכו, והכפרה מוכרחת לבא: בטול כללי לכל מכונות
התרבות של עכשיו, עם כל שקרן ותרמיתן, עם כל
זוהמתן הרעה וארסן הצפעוני.

(אורות, המלחמה, ח)

באותה תקופה גם מציג הרב את בנינים של ישראל
כרפואה למבנה הלאומים המתמוטט:

בנין העולם, המתמוטט כעת לרגלי הסערות הנוראות של
חרב מלאה דם, דורש הוא את בנין האומה הישראלית.
בנין האומה והתגלות רוחה הוא ענין אחד, וכולו הוא
מאוחד עם בנין העולם, המתפורר ומצפה לכח מלא
אחדות ועליונות, וכל זה נמצא בנשמת כנסת ישראל.

(אורות, המלחמה, ט)

החשיפה ללאומיות הישראלית, לאומיות אוניברסלית,
ששורש התאגדותה היא לטובת העולם כולו, מעוררת כח
של תחיה וחיים במנגנון הלאומיות כולו. בירור מדויק של
שורש הלאומיות שלנו, הוא הטובה הגדולה ביותר שיכול
ישראל לעשות לעולם כולו. ואתם תהיו לי סגולה מכל
העמים, כי לי כל הארץ.

שבעים פרים

עילוי הרצון של ישראל באופן המשפיע על אומות
העולם בא לידי ביטוי בעיקר בחג הסוכות

פרי החג שבעים הם, כנגד שבעים אומות עו"ג,
שמתמעטים והולכים, סימן כליה היא להם ובימי
המקדש היו מגינים עליהם מן היסורים

(רש" במדבר כח, יט)

במבט ראשון, כפרה על אומות העולם, סותרת את
מיעוטם. סבינו ר' משה ליב שחור, בספרו "אבני שהם"
מבאר את מיעוט אומות העולם, לא ככליה פיזית אלא
כהתכנסות להתאחדות סביב מגמה אחת.

דאע"פ שפרי החג באים לטובתם של העכו"ם, להיות
כפרה על עוונם, אעפ"כ זו סיבה למיעוטם שלא יהיו עוד
שבעים אומות ... אלא עם אחד ושפה אחת
כבראשונה.... ויהפכו כולם לשפה ברורה לקרוא בשם
ד'...

נמצא אם כן שתהליך הגלובליזציה של העולם והתכנסותו
סביב מרכזים גדולים ומאוחדים, יכול להיות חלק מרכזי
בתיקון. תיקון זה יוכל להתרחש רק אם אומות העולם
יראו בישראל, מודל חי ומאיר להתאגדות מלאה טוב
לכל. פעם בשנה, יבואו כולם להשתחוות למלך אשר
בירושלים, מלך אשר שם ד' חופף עליו:

וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ יִקְוּ עַבְדֹת וְלַחַג
אֶת־תֵּג הַסִּכּוֹת:

(זכריה פרק יד פסוק טז - יז)

עילוי המגמה

ב"ה, אנו עדים בימינו להתגשמות חלק מן הנבואה:

וְהָלְכוּ אֵלַי שְׂחוֹחֵי בְנֵי מִצְרָיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ עַל־פְּפוֹת רַגְלָיִךְ
כָּל־מִנְאֲצֵיךְ

(ישעיהו פרק ס פסוק יד)

"בני מעניך" ממדינות רבות באירופה וביבשות נוספות,
צובאות על פתחה של ישראל ומבקשים להנות מכל
השפע המופלא שאנו זוכים לו בדור הגאולה. שאיפות
אלו הם שאיפות חומריות, אך נראה שיש בהם תהליך
מבורך של הכרה בכך שצינור השפע עובר דרך ישראל.
תהליך זה מזכיר את האופן שבו מתאר הנביא את ימי
שלמה. ביקוש אומות העולם הוא לצורך שפע החוכמה
אשר נתן ד' לשלמה. בתחילה, מגיעים לשמוע את חכמתו
של שלמה:

וַיָּבֹאוּ מְכַלְהַעֲמִים לְשִׁמֹּעַ אֶת חֲכַמַת שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל־
מְלָכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת חֲכַמְתּוֹ:

(מלכים א פרק ה פסוק יד)

פניה זו מקבלת בהמשך ניסוח פנימי יותר, לא שמיעת
חכמה גרידא, אלא בקשת פניו של שלמה, מתוך הכרה
באלוקיותו של השפע שהושפע לו

וְכָל־הָאָרֶץ מְבַקְשִׁים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה לְשִׁמֹּעַ אֶת־חֲכַמְתּוֹ
אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים בְּלִבּוֹ:

(מלכים א פרק י פסוק כד - כה)

מתוך כך מתבקשת גם הכרה מפורשת בשם ד' ובמעלתם של ישראל

יְהִי יְקֹנֶה אֱלֹהֵיךָ בְּרוּךְ אֲשֶׁר חִפְּץ בְּךָ לְתַתֶּךָ עַל-כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבַת יְקֹנֶה אֶת-יִשְׂרָאֵל לְעֵלָם וַיְשִׁימֶךָ לְמֶלֶךְ לְעִשְׂוֹת מְשֻׁפֵּט וְצָדָקָה:

(מלכים א פרק י פסוק ט)

גם בהפטרתינו, מתעלה בקשת העמים את השפע הישראלי לקריאה מפורשת בשם ד'

וְקִרְאוּ לְךָ עֵיר יְקֹנֶה צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

(ישעיהו פרק ס פסוק יד)

פרשת כי תבוא פותחת במילים "וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וַיְרַשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָּ בָּהּ. וְלִקְחָתָּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֲרָצְךָ..." (כו, א-ב).

האדמו"ר רבי ישראל מצ'ורטקוב זצ"ל בספרו 'גנזי ישראל' מבאר שניתן לפרש פרשה זו בדרך רמז לאחד היסודות החשובים בעבודת ה'. אם אדם רוצה לקדש את חייו לעבודת הקב"ה, עליו להקפיד בעיקר על ה'ראשית', על הצעד הראשון, על תחילת המחשבה, שתהיה קודש לה'. לצעד הראשון בכל נושא, ובודאי בעבודת ה' וברוחניות יש לכך משקל חשוב.

הכוונה הראשונית שבעשייה

ברוח דברים זו כתב רבי חיים טירר בספרו 'סידורו של שבת' (חלק ב' דרוש ד' פרק א'): "כאשר אדם בונה בית או שאר עשיות כזה. צריך להיות עיקר כוונתו בתחילת בניינו, כדי לקיים בו מצות ה' כמו מצות עשה של עשיית המזוזה או המעקה במקום שנוהג או בשביל להכניס בו אורחים וכדומה. וישיבתו ואפילו פרנסתו שיהיה לו מהבית הכל יהיה לטפל ועראי נחשב בעיניו כי כל דברי העולם הזה הם הבל ותוהו ואינם כדאי לשום הבל כזה עיקר בעיניו ועיקר כוונתו נכון יהיה למען המצוה".

בביאורו מדגיש הוא את החשיבות הרבה שיש לכוונה בתחילת עשיית המעשה ומביא דוגמא לאדם שבונה בית. חשיבות רבה יש לכוונתו בעת תחילת הבניה, שיהיה זה לצורך קיום מצוות כדוגמת מזוזה, מעקה או הכנסת אורחים. וראוי שעוד לפני שיבנה את ביתו, ישתוקק האדם לקיים את המצוות הטמונות בבית - מעקה, מזוזה ועוד, ואז תיחשב לו המצוה בשלימות.

בהקשר לכך בהמשך דבריו הוא מביא את דברי חז"ל המפורסמים, שדורשים את הפסוק "מִי הַקְדִּימִנִי וְאֶשְׁלֵם" (איוב מא, ג): "רוח הקודש אומרת: 'מי הקדימני ואשלם', מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו כדוגמת, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום, מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים, מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית..." (מדרש ויקרא רבה אמור פרשה כז סימן ב).

וְלִקְחָתָּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה

רעיון זה נרמז גם בפסוק שבתחילת פרשת כי תבוא, "וְלִקְחָתָּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֲרָצְךָ", על האדם לקחת את ה'ראשית', את המחשבה הראשונה, את השאיפה הראשונית, ולעשותו קודש לה'. ולכן פותחת הפרשה במילים: "וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וַיְרַשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָּ בָּהּ". כשתבוא אל הארץ ותקבלו את כל שפע הטוב של פריה, תהיו מחויבים להקדיש חלק לה' כמתן גמול. אם אתם מעוניינים שתיחשב לכם המצוה בשלמות, עליכם לעשות זאת מרצונכם ומיזמתכם. רק אם 'ולקחת מראשית', שכבר כעת, עוד לפני שזכיתם למתת שמים, כבר עתה תקדישו את ראשית המחשבה ותשאפו לקיים את המצוה.

ארמי אובד אבי

הסברים רבים ניתנו לשאלה הידועה, מדוע מביא הביכורים מזכיר בקריאתו את 'ארמי אובד אבי' בדוקא, מדוע לא קוראים פרשה אחרת בעת הבאת הביכורים. על פי דברים אלו ניתן להבין הסבר נוסף. כידוע מהולדת האדם, עוד בהיותו תינוק הוטבע בו יצר הרע, לעומת יצר הטוב שמקבל האדם רק בהגיעו לגיל מצוות, בהיותו בן 13 שנים [בנות בגיל 12]. אם הסדר היה שונה, שביצירת האדם היה מקבל את היצר הטוב, לא היה זה אתגר

משמעותי, שכן היה האדם תולה שהכל בזכות היצר הטוב שבו.

משקבע בורא עולם שכבר בראשית דרכו, יתמודד האדם עם היצר הרע דוקא, ויהיה במאבק מתמיד להופכו לטוב, אזי ראשיתה של העבודה הפנימית נזקפת לזכותו. באמירה 'ארמי אובד אבי' (ארמי – אותיות רמאי), מבטא האדם את התמודדותו מול יצר הרע, שעפ"י הזוהר הקדוש, הרמאי מרמז על הנחש הקדמוני, היצר הרע. כנגד זה, מרמזת מצות הביכורים להקדשת ה'ראשית' לה'.

לפי זה ניתן גם להבין את סמיכות הפרשיות של פרשת הביכורים שפותחת את פרשת כי תבוא לסיום פרשת כי תצא, שעוסקת בציווי על מחיית עמלק. על עמלק נאמר "ראשית גויים עמלק", שכן כל מהותו להרוס את ה'ראשית', לפגוע ביסודות הראשוניים והייחודיים, וכנגד זה עבודתנו לקחת את ה'ראשית' לעבודת ה'.

לב הפטרה

הרב עמנואל בן ארצי

אחרי שראינו בהפטרה הקודמת ש"גואלך קדוש ישראל אלהי כל הארץ יקרא", אנחנו פוגשים בהפטרה שלנו איך לעתיד לבוא העמים יפגשו את הקב"ה דרך עם ישראל.

המלכות של עם ישראל נמשלה ללבנה, ולכן אנחנו מזכירים בקידוש לבנה את דוד מלך ישראל, כלומר את המשיח. המשל הזה אומר שהעולם נמצא בחושך רוחני, והוא לא רואה את הקב"ה: "כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאַמים". ועם ישראל הוא מי שאמור לקבל את האור של הקב"ה ישירות ממנו, כמו הירח שהשמש מאירה עליו, והוא מחזיר את האור של השמש אל הארץ גם כשחשוך, וככה אנחנו מאירים את האור של הקב"ה לתוך החושך של העולם. ולכן לעתיד לבוא "ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה".

כשהקב"ה יאיר עלינו, יהיו לזה שלש משמעויות: משמעות אחת היא, שאנחנו נאיר את כל העולם באור של ה': "קומי אורֵי", כלומר תאירי. המשמעות השניה היא שאנחנו בעצמנו נהיה מוארים מהאור של ה': "כי בא אורֵך", והמשמעות השלישית היא שהעולם כולו ירים אלינו את העיניים ויראה את כבוד ה' דרכנו: "וכבוד ה' עליך זרח".

ולכן: בגלל שאנחנו מאירים את הארץ אז: "והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך", ובגלל שאנחנו מוארים בעצמנו, כל עם ישראל יחזרו בתשובה: "כלם נקבצו באו לך בניך מרחוק יבאו ובנתיהך על צד תאמנה", ובגלל שיראו עלינו את הכבוד של ה': "חיל גוים יבאו לך". בהתחלה חלק מהגויים יבואו להלחם בה', במלחמת גוג ומגוג, ורק אחרי שה' ינצח אותם הם יבואו כדי לעבוד את ה'. ולכן בהתחלה "אז תראי ונהרת ופחד", ורק אחר כך "ורחב לבבך".

כשעם ישראל יהיה האור של העולם, הוא יתן משמעות לכל מה שיש בעולם, ולכן כל הגויים ירצו להתקרב אליו, ודרכו אל הקב"ה. איך הם יעשו את זה? יש שלש רמות: הרמה הראשונה, היא לגמול לה' על הטוב שנתן להם, ולכן מדובר על "גמלים" מלשון לגמול, הם מביאים מנחה ומהללים את ה' כמו מלכת שבא בזמן שלמה "כלם משבא יבאו זָהָב וּלְבוֹנָה יִשְׂאוּ וּתְהִלַּת ה' יִבְשְׂרוּ". ברמה השניה העמים לא יסתפקו בלתת לה' מהרכוש שלהם, אלא ירצו לתת לו גם את הנפש שלהם, לכן שם הם נמשלים לצאן: "יעלו על רצון מזבחי". אבל גם זה לא יספיק, העמים יבינו שהנפש שלהם לא מספיקה, כדי להתקרב ממש אל ה' האומות ירצו להביא לו את הנפש של העם שלו, יהודים שאבדו מאיתנו במהלך הגלות, והעמים יחזירו אותם אל ה': "להביא בניך מרחוק כספם וזָהָבם אִתָּם לְשֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פִאֲרָךְ".

התהליך הזה יגרום לגויים לרצות לתקן את החורבן שהם עשו: "ובנו בני נֶכַר חֲמִיתֶיךָ וּמִלְכֵיהֶם יִשְׁרְתוּנֶךָ", ולתקן את הגלות. במקום מה שהם הוציאו את עם ישראל לגלות בין העמים, כל העמים יבואו אל ירושלים: "להביא אליך חיל גוים וּמִלְכֵיהֶם נְהוּגִים". וכמובן לבנות שוב את בית המקדש: "כבוד הלִבְנוֹן אֵלֶיךָ יבוא בְרוֹשׁ תְּדַקֵּר וּתֵאשׂוּר יִחַדּוּ לְפָאֵר מְקוֹם מְקֻדְשֵׁי וּמְקוֹם רַגְלֵי אֲכַבֵּד".

ומול השנאה שהעמים הפגינו כלפינו: "והלכו אליך שְׂחוֹחַם בְּנֵי מִעֲנִיךָ וְהִשְׁתַּחֲוּוּ עַל כַּפּוֹת רַגְלֵיךָ כָּל מְנַאֲצֶיךָ".

כשנגיע למדרגה הזו של הגאולה, לא יצטרכו שוב גלות או צרות. כי הגלות בנתה בנו כל מה שצריך. "תחת היומתך עזובה ושנואה ואין עובר", בגלל מה שעברת בתהליך הזה: "ושמתיה לגאון עולם משוש דור ודור". ולכן: "תחת הנחשת אביא זָהָב", מה שלא היה כל כך מכובד עד עכשיו יהיה מכובד. ו"ותחת הברזל אביא כסף", מה שלא היה כל כך יפה יהיה יפה. "ותחת העצים נחשת, מה שלא היה עמיד

לשון הקודש בפרשה

הרב יהונתן מיכאלי

השכלה

המילה 'שָׁכַל', נזכרת בתנ"ך פעמים רבות, במובנה המוכר לנו היום. שכל הוא יכולת החשיבה, חכמת ארגון המידע ושיקול הדעת שבהם חנן ד' את בני האדם. משמעות זו ברורה בכמה פסוקים, כמו לדוגמה בדברי דוד לשלמה: "אֶךָ יִתֵּן לְךָ ה' שָׁכַל וּבִינָה" (דה"י א כב, יב). וממילא זו המשמעות לכאורה גם בביטויים "טוֹבֵת שָׁכַל" (ש"א כה, ג) ו"אִישׁ שָׁכַל" (עזרא ח, יח).

לשורש ש'כ'ל שייכים גם שם העצם המופשט 'השכלה' ופעולת ההשכלה של האדם, כמו לדוגמה בפסוק: "כִּי אִם בָּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשָּׁכַל וַיִּדַע אוֹתִי" (ירמיהו ט, כג), ובפסוק: "בֵּינוּ בְעָרִים בָּעַם וּכְסִילִים מְתִי תִשְׁכִּילוּ" (תהלים צד, ח).

גם הפועל "שָׁכַל" – שנאמר בברכת יעקב לאפרים ומנשה: "שָׁכַל אֶת יָדָיו" (בראשית מח, יד) – מתבאר לפי רוב המפרשים במובן זה, שיעקב 'החכים' את ידיו, בין אם היה זה במכוון ובין אם שלא במכוון.

אך בכמה מקומות שנזכרת בהם 'השכלה', נראה שישנה משמעות אחרת לשורש ש'כ'ל.

בפסוק החותם את פרשתנו, פרשת 'כי תבוא', לאחר כל הברכות והקללות, אומר משה לבני ישראל: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תִּשְׁכִּילוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ" (דברים כט, ח). מה פירוש הפועל "תִּשְׁכִּילוּ"? לו היינו מפרשים אותו במשמעות הרגילה, הייתה כוונת דבריו: 'שתדעו את כל מה שתצטרכו לעשות'. אך בפסוק מדובר על תוצאה של שמירת דברי הברית, ולא על מה שיגרום לה. ואם כן, מה יש לומר להם עכשיו "לְמַעַן תִּשְׁכִּילוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ", לאחר שהם כבר השכילו מה לעשות ועשו?

כנראה בגלל קושי זה, פירשו בגמ' במסכת עבודה זרה (יט ע"ב) את המילה תִּשְׁכִּילוּ שבפסוק זה, במובן של הצלחה. וזו לשון הגמ' שם:

א"ר יהושע בן לוי, דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים: כל העוסק בתורה - נכסיו מצליחין לו.

לדורות יהיה עמיד "ותחת האבנים ברזל" מה שאפשר היה לשבור יהיה לא שביר.

ולכן נוכל לדעת שלא יהיו עוד צרות: "לא ישמע עוד חֲמָס בְּאַרְצְךָ שֹׁד וְשָׂבָר בְּגְבוּלֶיךָ". ולא נצטרך עוד חומות ושערים: "וְקִרְאת יְשׁוּעָה חוֹמֹתֶיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ תִּהְיֶה". ה' מושיע אותנו גם בלי חומות, והתהלה שהגויים יהללו את ישראל היא תהיה השערים שדרכם מגיעים אלינו.

וכשמגיע השלב ההוא שהאור של ה', האור שגנוז לעתיד לבוא, שזו התורה, מאיר אותנו, לא צריך יותר אור ארצי: "לא יהיה לך עוד הַשֶּׁמֶשׁ לְאֹר יוֹמָם וּלְנֶגַה הַיָּרֵחַ לַאֲוִיר לָךְ וְהָיָה לָךְ ה' לְאֹר עוֹלָם וְאֱלֹהֶיךָ לְתַפְאַרְתֶּךָ". את האור של התורה היה לנו לכאורה גם קודם, אבל השמש של ההצלחה שלנו שקעה, ועכשיו "לא יבוא עוד שֶׁמֶשׁךָ", והירח של התורה שהאיר לנו את הלילה של הגלות התמעט, אבל עכשיו: "וַיִּרְחֶךְ לֹא יֵאָסֶף כִּי ה' יְהִיֶה לָךְ לְאֹר עוֹלָם וְשָׁלְמוּ יְמֵי אָבְלֶךָ".

כי כל הצרות שהיו לנו, וההתמעטות של האור של התורה היו בגלל החטאים שלנו, אבל לעתיד לבוא יתברר שכבר היום "וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים" וממילא לא צריך יותר גלות: "לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ". כי עם ישראל הוא "נֶצֶר מְטָעִי" שה' נטע אותנו ולכן ברור שנצמח נכון ונגדל בסופו של דבר למלא את התפקיד שלנו. אבל גם תוך כדי התהליך של הצמיחה יתברר שגם הנפילות היו בגלל תכונות שהם "מַעֲשֵׂה יָדֵי לְהַתְּפָאֵר". כל פרט הקב"ה עשה, וגם היצר הרע מפאיר את היצר הטוב.

ועמך יהיו כולם צדיקים לא בגלל שהרשעים ימותו והעם יתמעט אלא "הַקָּטָן יְהִיֶה לְאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוֹם".

כמו שראינו עד עכשיו יש חלק שזה תהליך שאנחנו צריכים לעשות כמו עץ שצומח וצריך את הקצב שלו, אבל יש גם שלב שהקב"ה עושה מעבר למדרגה שלנו, והוא לא צריך זמן ארוך. ולכן "אֲנִי ה' בְּעַתָּה אֲחִישְׁנָה", כשתגיע העת שסיימתם את התפקיד שלכם, הגאולה תלך בקצב מהיר הרבה יותר כי ישאר רק החלק של הקב"ה.

חידות לפרשה

נתן מארגל

חידות לילדים

לפי סדר העולים לתורה

ראשון - מצאו את המילים "ויביאנו אל המקום הזה" - ראו ברש"י מהו אותו מקום?

(א) ארץ ישראל

(ב) ירושלים

(ג) בית המקדש

שני - מצאו את המילים "כי תכלה לעשר..." פרשה זו מדברת על המצווה לבער את המעשרות שנשארו אצל האדם לאחר שהפריש מעשר - ראו ברש"י מתי עושים את בעור המעשרות?

(א) בסוכות של השנה השלישית

(ב) בערב פסח של שנה רביעית

(ג) בסיום כל שנה

שלישי - רביעי - מצאו את המילים "וכתבת על האבנים... באר היטב" - ראו ברש"י בכמה שפות כתבו את התורה?

(א) רק בלשון הקודש

(ב) ב-70 שפות

(ג) ב-2 שפות

איזה הר ואיזה נהר מוזכרים ברביעי?

(1) הר הכרמל ונחל דן

(2) הר עיבל ונהר הירדן

(3) הר המוריה ונחל דוד

חמישי - מצאו את המילים "ואלה יעמדו לברך את העם..." - ראו ברש"י איך היה סדר הדברים שאמרו הכהנים והלוויים כשעמדו ליד הר גריזים והר עיבל?

(א) התחילו בברוך והמשיכו בארור

(ב) התחילו בארור והמשיכו בברוך

מי מהשבטים עמד בהר גריזים? ומי בהר עיבל?

כתוב בתורה, דכתיב: "ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשון" (דברים כט, ח).

שנוי בבניאים, דכתיב: "לא ימוש ספר התורה הזו מפיד וְהָיְתָ בּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמַר לְעֲשׂוֹת כְּכֹל הַכְּתוּב בּוּ כִּי אַז תִּצְלִיחַ אֶת דְּרָכְךָ וְאַז תִּשְׁכִּיל" (יהושע א, ח).

משולש בכתובים, דכתיב: "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם וְלַיְלָה: וְהָיָה כַּעֲצֵץ שְׁתוּל עַל פְּלִגֵּי מַיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעָלְהוּ לֹא יִבּוּל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ" (תהלים א, ב-ג).

ריב"ל מבאר אפוא, שהשכלה היא הצלחה, וכך גם מתרגם אונקלוס, וכן מבארים ראב"ע ומפרשים נוספים. זו גם המשמעות הפשוטה של מה שנאמר על דוד "וְיָהִי דָוִד לְכֹל דְּרָכּוֹ מְשֻׁכָּל... (ש"א יח, יד), וכעין זה בצוואת דוד לשלמה בנו: "... לְמַעַן תִּשְׁכִּיל אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה..." (מ"א ב, ג).

שתי שאלות מתבקשות מהסבר זה:

א. דווקא הקישור בין 'השכלה' ל'הצלחה' בפסוק ביהושע (א, ח) שהביא ריב"ל, שמורה על כך שמשמעויותיהן דומות, מעורר שאלה: מהו ההבדל ביניהן? מהי משמעותה הייחודית של כל הצלחה?

ב. מה הקשר בין שתי משמעויות השכלה (השכלת האדם בשכלו והצלחתו במעשיו)?

המלבי"ם מבאר בכמה מקומות, שההבדל בין השכלה (במובן הצלחה) לבין הצלחה, הוא שהצלחה תלויה במזל, ואילו השכלה היא הצלחה שנובעת מהתנהלותו של האדם בחכמה במעשיו:

'הבוחר תמיד באמצעים טובים המובילים אל התכלית הנרצה ע"י שכלו ותבונתו נקרא משכיל, ומי שמזלו עומד לו אשר ישיג התכלית הנרצה אצלו תמיד במקרה, נקרא מצליח'.

לפי זה, נמצינו למדים שכאשר אומר ד' ששמירת התורה והמצווה משכילה את מעשינו, הכוונה איננה הבטחה שנצליח בכל מעשינו בזכות סייעתא דשמיא באופן ניסי, אלא שההצלחה תהיה פרי מעשינו, מאחר שהתורה והמצוות הן בעצמותן, מביאות אל ההצלחה וזו הדרך ה'חכמה', להגיע אל התכלית הרצויה.

1) יהודה בהר עיבל וראובן בהר גריזים

2) לוי בהר גריזים וגד בהר עיבל

3) נפתלי בהר גריזים ובנימין בהר עיבל

שישי- איזה שלוש מכות ממכות מצרים מוזכרים בקללות?

1) ברד חושך ודם

2) כינים צפרדע ערוב

3) דבר שחין ארבה

ה' אומר לישראל שאם הם לא יקיימו את המצוות הוא יחזיר אותם למצרים - על מה יחזרו ישראל למצרים?

א) על חמורים

ב) על גמלים

ג) על אוניות

שביעי - איזה סוגי אוכל או משקה מוזכרים בשביעי?

1) לחם יין שכר

2) בשר חומץ וחלב

3) קשואים אבטיחים ומים